

Aleksandru Ekovoju

SALUDOS

Susret sa nepoznatom osobom često dovodi do nezamislivih promena u životu čoveka uljuljkanog u spokoj sitne buržoazije. Osećam da sam u opasnosti; pređašnji mir, pa bio on i prividan, zauvek je nestao. Ono što mi se do juče činilo sigurnim, sada izaziva podozrivost i nemir. Nemam više poverenja ni u koga. U svakom znaku vidim poruku. Ove redove pišem samo da bih se spasao opsesije ili da bih učinio da već jednom padne taj mač što mi stalno preči – stvarno ili, pak, samo u mašti uzburkanoj od svega onoga što se dogodilo. Trebalo bi nekako da završim. Opasnost dolazi iz nekoliko pravaca: nalazim se pod udarom suprotnih sila. Možda postoji samo jedna, a ja sam bio izabran – veoma umešno – da ispričam priču koju je namerno izopačio Putnik; NEKO je trebalo da skrene pažnju Sveta sa određenih stvari! Ili, naprotiv, da ih predstavi kao uzvišenu opomenu, ne dajući pri tome nikakvo sigurno uputstvo koje bi moglo da spreči katastrofu.

Pripovedam sve ovo sa mišlju da će čitalac u pojedinim odlomcima priče uspeti da razluči privide koji nisu ni u kakvoj vezi sa mračnim središtem ove storije; aspekte koji su meni – iako uvučenom u događaje – izmakli. Pretpostavka da sam bio odabran, nastala je prilikom jednog prethodnog događaja o kome ću govoriti kada bude bio pogodan trenutak za to; sledeći ovu logičnu nit, postajem istovremeno sve ubeđeniji i sve uplašeniji da – ma ko da je bio Čuvar, još uvek je živ! Uveren sam u to da mi je – iako sam tek počeo da pišem ovu knjigu – ona unapred bila nametnuta, sa ciljem da je prevode i strani izdavači! I to samo na velike svetske jezike! Izuzev jednog: mog! Znak promene vremena i potvrda da nisam lud. Svaki čovek mogao je da sazna sve o bilo kom piscu...

Sreo sam ga u Parizu gde sam boravio kako bih sačinio umetnički album. Ja sam fotograf i komentator. Želim da fotografišem statue u gradu. Nekoliko nedelja boravim ovde o sopstvenom trošku. Što je u stvari istinska nepromišljenost. Ne znam kada će album biti gotov iako pišem danonoćno. Sve je počelo od retkog primerka izdanja Montenjovih eseja, jedne raskupusane knjige koju sam kupio u nekoj antikvarnici na obali Sene. Prelistavao sam je u malom bistrou u ulici Hačet. Neznamac za susednim stolom pitao me je koje godine je štampana. Bio je to Mondri. Putnik. Veliki Putnik. Poslednja Prava skitnica. Tako mi se predstavio prve večeri. Možda i druge. Nisam ga mogao smatrati Francuzem. Niti Britancem, Holandaninom ili Semitom, ukoliko bih pomislio na mit o izgubljenom Jevrejину. Prema svojoj spoljašnjosti, još je manje mogao biti Iberac, Arapin ili Tibetanac. Sebe je smatrao Građaninom sveta i – prema njegovim rečima – imao je puno pravo da pripiše sebi takav status. Pozvao sam ga za svoj sto, za kojim sam sedeo iz večeri u veče i za kojim mi je pričao čudnovate stvari.

Radi ugodnijeg čitanja, izbrisao sam pojedine beznačajne detalje iz Sejovog kazivanja, kao i pojedine situacije, poput protokolarnih razgovora.

"... Rođen sam u međunarodnim vodama; pridržavajući se određenih zakona, moja majka je mogla sama da odabere državljanstvo za mene. Imala je veliku mogućnost izbora. Na kraju, pošto su se stvari odvijale na jednom holandskom brodu, postao sam podanik krune kojoj nikada nisam služio i sve to zato što se naš put završio u jednoj britanskoj luci. U luci Sent Šilds. Tamo sam imao još jednog brata. Po majčinoj liniji. O mom ocu, majka je govorila da je bio čak kapetan parobroda koji je hrlio u daljine, ali su zli jezici tvrdili kako je ona plovila na veoma mnogo brodova, tako da se nije moglo tačno reći o kom kapetanu je reč... Preselili smo se u Francusku kada sam imao jedanaest godina. Napustio sam je sa dvadeset i tri. Postao sam jedan od devetnaestorice ljudi koji su se prijavili na konkurs TARDIF GLOBE – TROTTER! Radilo se o svoti od milion dolara! Jedinstvena premija. Dobitnik je onaj ko poslednji stigne! Jednostavno, zar ne? Takmičenje su organizovali neki veoma domišljati ljudi, koji slobodno mogu biti smatrani pomenim! Na putu sam već više od četrdeset godina... Kada sam pošao, bio sam student na poslednjoj godini... Filozofija na Sorboni... Bavio sam se i sportom: držao sam regionalni rekord na 10. 000 metara. Odustao sam. Noću sam čitao i učio, danju su me bolele oči, skoro da sam spavao na predavanjima... U međuvremenu, radio sam kao rekviziter u jednoj ambulanti. To iskustvo mi je kasnije bilo od koristi. Znam da pravim čuda sa kartama. Eto!"

I iznadviši špil izlizanih karata, počeo je da ih meša i okreće, da ih sakriva, da ih izbacuje u vazduh, da mi ih vadi iz džepova i ispod beretke koja je bila okačena o vešalicu. Potom mi reče da zamislim jednu kartu koju mi je ponudio i postavio dva jednostavna pitanja. Pravio je kule, čak je i zviždao na kartama koje je postavio unakrst na usne.

«Nekada sam imao dobar glas... Sada je već prilično istrošen... Pevam uz gitaru... Stalno je nosim sa sobom», potom mi je pokazao instrument koji je bio oslonjen uza zid. «Kartama i galamom zaradio sam novac za put i još ga uvek zarađujem jer se moje putovanje još nije završilo. Kada nije bilo moguće drugačije, radio sam koristeći se rukama i savijajući kičmu. Ruso se hvalio da je njegov život zanimljiviji od života kraljeva. Moj život je zanimljiviji od Rusoovog.»

Veliki Putnik je govorio gledajući kroz mene.

«Na svom putu sretao sam ozbiljne ljude, propalice, gradonačelnike, guvernere i prostitutke; slonove, krokodile, heroje, lepe žene i dingo pse, zmije naočarke, nekorumpirane policajce ili pak one gore od bandita; umetnike i leprozne; antilope, ptice lira, Aboridžine, ubice i flamingose, čak sam i jednu mis univerzuma dodirnuo svojim dlanovima. (Kasnije će mi ispričati kako ju je spasao davljenja). Živeo sam pod nebom punim zvezda ili u kolibama, u hotelima prve klase, a u nekoliko navrata čak i u onim luksuznim; putovao sam po stepama i prelazio reke i velike vode u pirogama; leteo sam jednim preuređenim farmanom i džambo-džetom, čak me je i jedan kondor prestigao u vazduhu, najpre me vodeći, a potom me goneći nekoliko desetina metara... Bolovao sam od žute groznice i nepoznatih bolesti; ujedale su me otrovne zmije, škorpioni i histerične žene; poštovali su me kao kralja u jednom plemenu u Amazoniji i nepravedno me osudili u jednom evropskom gradu. Obilazim svet već četrdeset godina i samo je Mesec, koji ga obilazi milionima godina video više od mene. Doživeo sam ljubavi iz snova kao i neprebolna razočarenja, rodila su mi se deca iz čak sedam paralelnih veza. I u Kitou, u

Ekvadoru imam dečaka i na Aljasci još jednog; moja kćer iz Australije je filmska zvezda i lovi kengure vozeći se brzo motociklom. Na Filipinima me čekaju blizanci."

Sej je prestao da priča, prisećao se ili je izmišljao. Nije bilo bitno.

"Izgubio sam dva prsta – ispružio je osakaćenu ruku – stegnuvši ih vratima u jednoj pljački koju nisam planirao da izvedem i odigrao sam desetak boks mečeva; bio sam na reanimaciji i preživio sam; jedna strela zabila mi se pod lopaticu, a jedno koplje u butinu; lovio sam divlje konje lasom; umalo nisam postao hrana poslednjim ljudožderima na planeti; bio sam lovokradica nosoroga i belih tigrova u Bengalu. Na Siciliji sam se sukobio sa mafijom, a u Milanu sa karabinjerima. Ulazio sam u džamije, katedrale i sinagoge, oslobođen svake dogme i religije; bio sam i jesam apsolutno slobodno biće. Pa ipak, osećam potrebu za domovinom; potrebno mi je mesto, omeđeno mesto, u kojem bih osećao blizinu svog prvog trenutka... Upravo zbog toga, kada se ovo bežanje završi, nastaniću se u Utrehtu, na brodu na kome sam rođen. On odavno ne plovi više, ukotvljen je u jednoj holandskoj luci i sada služi kao skladište za robu. Zarađenim novcem, jer ja ću pobediti na konkursu, kupiću ga... Smiriću se, umoran, očekujući, pomiren sa sudbinom, svoj kraj, osim ukoliko me ponovo ne iskuša neka pomisao na odlazak."

"Da naručim još jedan konjak" upitah.

"Hvala, na mene je red!"

Nisam znao da li je priča koju je počeo da razvija bila u potpunosti istinita. Možda i jeste. U svakom slučaju, Sej Mondi unosio je u razgovor, za mene skromnog putnika, neobične stvari, koje su mi se činile vredne pažnje. Na kraju sam se usudio da kažem:

"Kada sam došao ovde, bio sam u žurbi. Sada ne mogu da se odlučim da pođem... Želeo bih još da slušam... Ono što si ispričao, probudilo je u meni interesovanje veće nego što sam mogao da zamislim..."

Ljudi su počeli da odlaze. U bistrou je ostalo još samo nekoliko osoba.

"Pa... šta ja znam... Moglo bi se mnogo toga reći", reče Sej zamišljeno. Ali, već je kasno..."

Čutao je neko vreme, stalno okrećući čašu, a potom je odlučno rekao:

"Dobro, pokušaću... Gazda me poznaje, možemo da ostanemo dok ne svane..."

Zapalio je cigaretu i odbio dim rukom.

"Mmm, da počnem od Pariza jer je sve krenulo odatle... Sada sam samo u prolazu: trenutak iščekivanja... A imam i gips na nozi. Operacija. Nedelju-dve i kraj, ponovo ću je ispružiti..."

Sej se još udobnije smesti u stolicu.

"Konkurs je organizovalo nekakvo filantropsko udruženje kojim je upravljala izludela starica. Normalnom čoveku ne bi prošla kroz glavu takva besmislica. Ili, možda u to vreme, neposredno nakon rata, više niko nije bio normalan... Bilo nas je devetnaest... Bili smo mladi, veoma mladi... Dobro građeni, siromašni i odvažni. Ostali smo samo nas dvojica. Jedan od te devetnaestorice bio je i moj brat Antonije. Umro je u jednom selu u Ugandi, usled peritoneuma... Nakon tri obilaska, gluplji kraj nije bio moguć... Rekoh, još nas dvojica. Ali samo onaj koji stigne poslednji može biti pobednik. Imamo oznake, pečate, potpise... Takav put treba dokazati. Videli smo se samo na dan polaska. Inače, sretali smo se samo slučajno. I to u meri u kojoj postoji slučajnost. Klonili smo se jedni drugih, vrebali se.

Samo sam jednog sretao češće. Čak isuviše često. I sada je u blizini, siguran sam. Osećam ga. Čak i ako se skriva. Magirus je poput senke. Ostao sam sam svoj protivnik. To će verovatno biti naš poslednji obilazak. Nismo više mladi, mogu se dogoditi tolike stvari. Pokušavam da doživim Magirusa kao apstrakciju. Za mene je putovanje veoma važno. Kada sam krenuo, mislio sam, naravno, i na novac. Koliko me je Madelina samo molila da ne pođem! Rekao sam joj da me ne čeka. Bilo bi apsurdno. Nešto sasvim drugačije zbivalo se tada u mojoj duši. Trebalo je da putujem, da vidim, da čujem, DA SAZNAM! Postojao je još jedan razlog... Da se vratim na spomenuti konkurs. Raduje me činjenica da, u skladu sa pravilnikom, imamo pravo da skrenemo sa predviđene trase, a broj skretanja nije ograničen. Odredba sačinjena sasvim u duhu takmičenja, s obzirom da je sve u znaku kašnjenja. Nasuprot tome, prolaženje kroz određene tačke bilo je obavezno. Nisam žurio. Prvo putovanje uzelo mi je skoro osam godina. Za to vreme nije bio objavljen nijedan dolazak. Prvi je zabeležen nakon sledeće četiri... Kako možeš da dopustiš takvu grešku? Kako da izadeš kao vaška na čelo nakon dvanaest godina? Na putu je tada bilo najmanje deset osoba. I svi smo želeli onaj milion, memoare objavljene kod Galimara, slavu. Eto, recimo da su neki nestali ili su se zagubili ko zna gde, savladani malarijom, uspavani ili bolesni od sunčanice koja ti oduzima pamet. A ostali? Video sam jednog u nekom filmskom žurnalu, bio sam u Hong Kongu... Izgledao je loše. Mislim da su ga izjedali nekakvi tropski crvi koji lagano proždiru jetru. Lek ne postoji. Bio je gotov. Mrtav; milion – ništa. Nije mi ga bilo žao. Trebalo je da samog sebe sažaljevam. Nas ne treba da sažaljeva niko. Štaviše, treba da upiru prstom u nas. Ili da nas poštuju. Ili da nas zaborave. Smatrali su nas svetskim putnicima, a organizatori su nam pružili mogućnost da koristimo svako prevozno sredstvo. Magarce, automobile, avione – odnosno, imali smo mogućnost da odaberemo način na koji ćemo putovati brže. Kao da smo mi izopačeni, nešto između puža i raka, pa da ne znamo kako da se što više vučemo. Pa ipak, ponekada žurim. Negde, u ovom širokom svetu očekuju me odane žene i deca kojima sam već i zaboravio lik. Ja sam dobar čovek koji čini zlo... Kada sam napustio Pariz, Madelina me je ispratila do izlaza iz grada. Ponovo sam je video pre nekoliko dana, nakon više od četrdeset godina... Najveća idiotkinja od svih žena koje sam ikada sreo. 'Znala sam da ćeš se vratiti!' povikala je i bacila mi se u zagrljaj kao da sam juče otišao. Bila je lepa kada sam odlazio. Sada ima brkove i gušava je. Još uvek živi u istoj sobi, a u njenoj kući nije se promenilo ništa. 'Ala si ružan – rekla mi je – ali ja te volim i takvog.' Posmatrao sam je misleći da se šali. Ali, nije se šalila, mislim da je bila luda. Kada sam pošao u svet, nisam od nje tražio nemoguće, iako me je čekala, ne osećam se uopšte obaveznim. Izvadio sam karte i žonglirajući njima, zasmejavao je. 'Ovim si me oduševio i u mladosti. Mislim da si najveći prevarant! Ali imam poverenja u to što radiš, dobićeš nagradu! Osmoro ljudi je do sada stiglo. O ostalima se više ništa ne zna... Možda su pomrli. Ti si poslednji! Ne grešim... Pratim štampu... Posedujem čitava izdanja... Čitavog života pratila sam konkurs...'

'Ne, ja nisam došao da se prijavim organizatorima, odnosno, onima koji su još živi među njima!' rekoh joj. Na kraju sam i slagao. 'Sutra ću da krenem ponovo! Treba da obnovim usput deo viza, inače sam se uzalud trudio tolike godine.' Ponovo me je ispratila do izlaza iz grada, kao pre toliko desetina godina. A ja sam se vratio nakon samo jednog sata i sakrivajući se ovde, u drugom arondismanu, spasio sam se, bar se nadam, ove neželjene ljubav-

vi. Da se vratim ponovo trenutku prvog odlaska... Bilo je prelepo junsko jutro. Nakon što sam poljubio svoju izgublenu Madelinu, krenuo sam ne okrećući glavu. Bio sam veseo, ali mi nije bilo lako. Čuo sam Madelinu kako me doziva, ali ipak se nisam okretao. Osećao sam se snažnijim od Odiseja; nijedna sirena ne bi uspela da me zavede. Mnogo sam hodao prvog dana; da sam mogao, prepešačio bih čitavu zemlju. Bez odmora, gubeći svaku mogućnost da zaradim milion. *A propos!* Poslednji konkurent koji je stigao, pojavio se pre oko petnaest godina. Međutim, nije dobio novac jer prema drugoj odredbi pravilnika, da bi bio proglašen dobitnikom, potrebno je sačekati još osamdeset dana. Pa još jedan mesec. Ili čitav život. A ako bi se pojavio još jedan pretendent? Kasnije ću govoriti o detaljima. I tako, prvog dana sam samo hodao. Sve dok nisam ogladneo. Namirnica nisam imao bogzna koliko: dve kutije dvopeka i malo čokolade, za delikatnije situacije. Novca nisam imao uopšte. Ušao sam u prvu krčmu na koju sam naišao i, izvadih karte, počeo sam, pred gostima, dremljivim od toplote, da izvodim mala čuda. Prisutni su iskolačili oči, pa je čak i krčmar zaboravio na svoj posao. Gledao me je tupo. 'Hrana i piće!' povikao sam gledaocima kada sam video da su postali znatiželjni da saznaju koje su još moje mogućnosti. 'Ako želite, pokazaću vam i druga čudesa; ja sam najveći žongler kartama u Parizu, samo u Normandiji postoji veštak poput mene, a on je moj brat!' Malo sam ih zbunio i bukum, a oni nisu imali kud. Trebalo je brzo da podignem svoj deo i da potvrdim uspeh. Mislim da sam prevazišao samog sebe; to je bio moj prvi ozbiljan ispit, a nadoknada je bio blanko ček. Dokaz da zaradim novac: ehej, kakve sam samo predstave izvodio u onoj krčmi!"

I da bi potvrdio ono što je rekao, ponovo je izvadio špil karata, okrećući ih u vazduhu još spretnije nego što mi je pokazao pre samo jednog sata, a ja sam ostao nem od divljenja.

"A onda su me častili!" nastavio je Veliki Putnik, vrativši karte u džep na grudima. "Ljudima se dopadaju prevare podjednako mnogo kao i istina, čak je često prevara više uvažavana. Želeli su da me zadrže, da ostanem u tom seocetu... Krčmar mi je ponudio privlačan angažman. Trebalo je da izvodim predstavu dva puta dnevno u njegovoj jazbini da bih privukao goste. Naravno da sam ga odbio. Moje svakodnevne demonstracije, koje bi stalno gledali isti ljudi, postale bi za kratko vreme dosadne; bilo bi potrebno da naučim nove trikove, ali ja više nisam imao vremena. Mediteran je bio udaljen svega nekoliko nedelja hoda, a njegov povetarac mi je već milovao lice. Čuo sam čak i njegov šum! Put do doline Rone bio je poput sna... Dok nisam napustio Pariz, već sam to rekao, studirao sam filozofiju, preostala mi je još jedna godina do kraja. Razmišljajući o studijima – dok sam lutao – počelo je da mi biva žao što sam ih i započeo. Voleo sam filozofiju, ona me zanima i sada. Ali svaki kilometar mog putovanja, skoro svaki korak, nudio mi je ono što nijedna knjiga ne može u potpunosti da obuhvati. Hodajući, izgradio sam sopstveno mišljenje o svetu, potpuno drugačije – bio sam ubeđen – u odnosu na ono utvrđeno, što je sedam ili osam renomiranih profesora godinama pokušavalo da mi ubaci u glavu. Krenuo sam na apsurdno takmičenje, ali u glavi, ne razmišljajući o milionu, potvrđivao sam uzvišena razmišljanja, koja su me opravdavala pred samim sobom zbog puta koji sam načeo. Na taj način, moja odluka je bila tek prividno nepromišljena. Stigavši u Marselj, zaustavio sam se na morskoj obali... More je zaslepljujuće blistalo, nikada do tada nisam video tako nešto. Na pučini, brodovi su se uspavano ljuljuškali; po nebu, galebovi su kružili kričeći. U tavernama, ukotvljeni mor-

nari pili su vino i pričali o zastrašujućim prostranstvima i predelima iz snova. Ubrajao sam se među privilegovane smrtnike; trebalo je da pohodim planetu pešice, tek ponekad da zastranim ploveći po vodi ili u vazduhu. Imao sam priliku da vidim i osetim beskraj jače i snažnije nego oni omekšali pijani mornari. Nakon nekog vremena, takođe pešice, stigao sam u luku Barselona! Grad milionera i mnogobrojnih prosjaka! Posmatrao sam deo naselja na rtu. 'Barselona!' uzviknuo sam odatle. 'Barselona!' Poželeo sam da skačem od sreće. Bogati i siromašni činili su, izgleda, složnu zajednicu, a preko ulica i na bulevarima, njihove lepe žene defilovale su u toliko velikom broju da više nisam znao u kom pravcu da okrenem glavu. Posmatrao sam ih kao muškarac i kao esteta i, budući da sam u to vreme bio veoma mlad, ponekad bih im se i nasmešio. Čak je jedan uzvraćeni osmeh učinio da odložim polazak za nekoliko meseci. Štaviše, u jednom trenutku skoro da sam zaboravio zbog čega sam krenuo na put. Milion dolara više nije vredeo ni koliko šaka sitniša. Ni u snu nisam video ženu poput Lucije Dolores! Bila je plesačica flamenka i ovaj ritam, poreklom iz Andaluzije, upropastio nas je oboje. Kada je udarala potpeticama, okrećući se sa podignutim rukama iznad glave ili na bokovima, izgledala je vanzemaljski. Da, Gospode, na zemlji mi se nikada više nije prikazalo tako nešto! Kako joj se samo uvijala i širila ona suknja – poput ladoleža! Bio sam pijan od ljubavi, muzike i pokreta. A đavolica je igrala i dalje, izazivajući me sve više. Samo što se, na kraju, i ona uhvatila u ovu igru. Napustila je trupu, s obzirom da je uvidela koliko sam ljubomoran, pa smo oboje išli tamo-vamo po gradu-klopci. Lucija Dolores je bila prvi put slobodna; njeni roditelji su je od malena učili samo plesu, pošto im je to bio jedini zanat. Potom su umrli, a ona je nastavila pomamno da pleše, najpre po trgovima, zatim po krčmama. Mnogi su se čudili njenoj umetnosti i izgledu. Životom Lucije Dolores vladao je flamenko. Ja sam joj povratio slobodu. Ali naša skromna sredstva ubrzo su se pretvorila u prah. To je bilo prirodno jer smo oboje trošili, ne razmišljajući nimalo o sutrašnjem danu. Kada je novac potrošen, setili smo se flamenka. Odlazili smo na sumnjiva mesta gde je Lucija Dolores igrala i pljeskala dlanovima, a oči su joj se sve više okretale ka šeširu u koji su dobrotvori ubacivali pokoju paru, nego ka meni. Moja gitara je bila manje zapazena nego umetnost Lucije Dolores. Da sam je pratio, učinio bih joj protivuslugu. Ipak, da ne bih bio manje vredan od nje, vadio sam karte i žonglirao njima što sam bolje umeo, a i moj pogled je sve više bio okrenut ka šeširu jer me je već hvatala želja za odlaskom. Lucija Dolores je osetila moju nameru – u stvari, i nisam se mnogo trudio da je prikrijem – i, na svoj način, jedva je čekala da me se oslobodi. Pao sam kao gromom pogoden. Jednog dana mi je rekla: 'Plamen naše ljubavi se ugasio; misli nam se sada sve više okreću želucu nego srcu... Treba da se vratimo onome što nam je suđeno: ja plesu, a ti svome putu bez kraja...' Odakle li je samo znala da je moj put bez kraja, ne mogu da shvatim ni sada. Mislim da je bila vračara! Na kraju, jednog jutra, rastali smo se kao revolveraši na dvoboju. Bili smo okrenuti leđima, svako posmatrajući drugi horizont. I oboje smo krenuli u suprotnim pravcima, ali nakon deset koraka, kao što to propisuju pravila igre časti i smrti – nismo se zaustavili. Nismo se okrenuli. Barem ja nisam. Mislim da sam hodao oko tri sata. Potom, za nekoliko nedelja, prepešačio sam Španiju. Smatrao sam sebe Don Kihotom, ali luđim od onog pravog. Rosinanta nisam imao, Sančo Pansa nije postojao. Moja Dulsineja je ostala iza, izgubljena u svom prokletom plesu. Zakleo sam se da mi na teritoriji Španije više nijedna žena neće stati na put. Bio sam na pragu askeze. Ni vino nisam hteo da pijem više od ne-

koliko gutljaja; plašio sam se da, zapaljen neverovatnim iberskim likerima – 'Malaga, oh, Malaga, Malaga' – ne podlegnem ponovo ko zna kakvom drugom moćnom iskušenju. Ali, očigledno je bilo predodređeno da moj život bude prepun sumnjivih stvari. Dok sam zevao u neku svadbenu svitu, mladoženji se učinilo da gledam ne znam na koji način u njegovu izabranicu – ali nije bilo tako, kunem se! – i pobesnevi, brzo mi je zadao dva udarca... I ja sam mu uzvratio, ali su me gosti dohvatili i dobro me izubijali. Ostao sam da ležim, a oni, bojeći se da ne umrem, na silu su mi u grlo sasuli vina i rakije, tako da sam, kada me je podigao neki poštanski službenik, bio mrtav pijan. Suprotstavio sam se svemu zemaljskom: najpre ljubavi, a potom vinu. To što mi se dogodilo, moglo je biti samo kazna. Možda i sada grešim. Ona brkata Madelina mi kaže da njeno srce kuca i sada samo za mene. Ko će je shvatiti! Da smo zajedno ostareli, živeti skupa dan za danom, možda bih je podnosio i ćelavu, ali ovako... Iako je baba, misli da je Penelopa. Madelina je oduvek sebe znala da zaklanja iza lažnih identiteta. U mladosti me je zvala Tristanom. Ona je bila Izolda. Ali ja danas nisam Odisej! Inače, ne podnosim Odiseja. Trenutak lukavstva. Lakrdijaštva. Takvom čoveku odgovara Penelopa, zar ne? On može da se pretvara i da ubedi svoju suprugu da je nakon dvadeset godina još uvek isto voli. Čak i ako ju je zatekao brkatu i gušavu. Odisej zna da će samo harmonijom očuvati kraljevstvo. Njegovo putešestvije bilo je lutanje. Moje ima za cilj novo shvatanje stvari: milion je uvod. Madelina me neće zaustaviti u nameri; nije ni kraljica ni moja supruga... Ne mogu previše dugo da ostanem na jednom mestu, ja sam rođen na putovanju! Teško je poverovati da ću se ikada nastaniti u Utrehtu. Kada pobedim na konkursu, moj život će biti gotov!"

"Dobro", rekoh, diveći mu se pri tome, "moći ćeš da putuješ kuda ti srce želi i nikakva te pravila neće ograničiti. Jer, očito je da takmičenje ima svoja pravila. Bićeš istinski slobodan!"

"Hm! A zar sada nisam? Jer nisi slobodan onda kada bez ograničenja možeš da radiš sve što ti prođe kroz glavu, već onda kada, uslovljen gomilom zakona, sam sebi daješ pravo da deluješ onako kako želiš. Za vreme trajanja konkursa očigledno je da sam bio ograničen pravilnikom. Ali, gospodine, zaboravljaš da sam imao i da imam mogućnost da se povučem u bilo kom trenutku. Bio sam i jesam slobodan, kao što vidiš. U najmanju ruku, ja tako mislim. Ali da se vratimo na Španiju. Dok sam bio u Burgosu, umalo me nisu prognali, jer sam morao hitno da se pomokrim, a to sam učinio na postolju jedne statue. Na mokrom mermeru odmarala se bista jednog generala! 'To je Franko, još se i čudiš!' vikao je policajac. 'Ne gine ti robija!' Pokušao sam da mu objasnim, potpomažući se i rukama, da bih to isto učinio i da je to moj lični spomenik, što je bolje nego da se pomokrim po sebi pred svetom... Činilo mi se, ipak, da je bolje ovako... Bio sam strani državljanin, Španija i Francuska ne mogu da se sukobe zbog jedne pune bešike. U policijskom odseku su mi održali predavanje iz kojeg nisam razumeo ni reč, ali mi je predloženo da treba što pre da napustim teritoriju ove fantastične države. Vratio sam se nakon nekoliko godina... Ni u Portugaliji mi nije išlo previše dobro. Čak sam je proputovao brže nego što sam mogao i da zamislim. Vodio sam računa kao nikada do tada o tome na koji način nekoga posmatram ili kako razgovaram; lekcija iz Španije, nezasluzena ali korisna, pokazala mi je, najblaže moguće, da su stvari veoma retko onakve kakvim se čine i da zaista samo prividno možeš da pronadeš ono što najmanje očekuješ. Ma koliko

da sam bio obazriv u narednim nedeljama, bio sam – kada je navedena ispravka još bila moguća – za vreme jednog meča koji sam preživeo u Vili Real i kada su se navijači dva tima potukli poput bezumnika, uhvaćen između dve sukobljene strane. Nisam imao mogućnosti da dokažem svoju neutralnu poziciju. I za jedne i za druge bio sam stranac. Dakle, bespogovorno sam za svakog čoveka bio predstavnik suprotnog tabora, iako sam, zbog veće sigurnosti i ja pomamno udarao. Uprkos tome, lemali su me skoro svi gledaoci sa stadiona. Na sreću(!) bila je to mala arena iz kvarta. U svakom slučaju, bilo je jasno: Iberijsko poluostrvo nije mi prijalo i bilo je bolje – da mi se ne bi događale još čudnije stvari – da odmah odem što dalje odatle. Prema Portu gde sam se, nakon što sam mesec dana radio na dokovima, ukrcao na jedan prekookeanski brod koji je trebalo da se usidri u Njujorku. Na brodu mi nije bilo loše, ali imao sam kartu za treću klasu; hrana je bila loša, ali plovio sam okeanom, bio sam mlad, samouveren, i najvažnije od svega, bez onih svakodnevnih briga koje satiru čovekov život skoro u svakom trenutku. Kretao sam se ka Novom svetu. Delio sam kabinu sa još tri osobe: starim Tajlandaninom koji je lagao da je Japanac, kanadskim sveštenikom koji je služio u senegalskim džunglama i jednim crnim košarkašem, koji je bio ucveljen od kratkotrajnog iskustva boravka u Evropi. Tajlandanin je patio od neke kožne bolesti – gadna stvar! – klonili smo ga se; koža je izgledala poput kore drveta. Rekao je da je jedan od preživelih nakon eksplozije atomske bombe u Nagasakiju. Laganjem, hteo je da ubije dva zeca odjednom. Odnosno, da ga ljudi ne izbegavaju više zbog rana i, u isto vreme, da bi ostavio utisak na susede pričanjem zastrašujućih priča o japanskoj katastrofi. Od naivaca je dobijao bolju večeru ili dupli rum. Na kraju, čak i nije lagao previše: njegova koža je zaista bila inficirana nekim gljivičnim oboljenjem. I danas se čudim tome kako to da se nisam zarazio. Kada je bilo lepo vreme, spavao sam na palubi. Ponekad je dolazio i sveštenik, knjiška nezalica, ali premazan svim bojama. Bio sam mu zahvalan što nije pokušavao da me preobrati; moja religijska neutralnost mu uopšte nije smetala. U stvari, ni on nije bio previše zaluden. 'Ne verujem u Nebo' govorio je, 'ali sam savestan sluga. Odabrao sam ovo zanimanje da ne bih morao da budem zatvoren u kancelariji ili da lomim ruke na ko zna kakvoj mašini. U svakom slučaju, Crkva je veoma važna institucija. Nisam licemer; ja sam službenik. Plaćen sam. U džungli sam izgubio vreme uzalud. Oni jadnici nisu imali potrebu za svetim rečima... Poneo sam sa sobom fudbalsku loptu i naučio ih ovoj paganskoj igri, što ih je beskrajno privuklo, više nego psalmi i postovi. Crkva mora biti ponovo osmišljena; neophodna je hitna izmena metoda i načela, promena koju ljudi danas sami treba da izvrše da bi bili istinski propovednici.' Ovaj ateistički buntovnik hteo je da uvede džez u oltare, smatrao je da u amvon treba da se popnu veterani iz tek završenog rata, prostitutke i narkomani, radnici i milioneri, delinkventi, ubice, deca i filozofi. Svako je trebalo da iznese svoje mišljenje, a da pri tome ne nametne nikakav zakon onima koji su se okupili da ga slušaju."

"Zanimljiv čovek, taj pastor!" rekoh ja.

"Da" nastavio je Veliki Putnik. "Jedne noći, košarkaš, ljudina od oko dva metra, hteo je da ga tuče. Crnac je neko vreme igrao u nekoj pariskoj ekipi i prilično je dobro govorio francuski. 'Ako nestane i religija, nevaljali pope, šta misliš, kakav bi red postojao na zemlji? Crkva kontroliše svaki ljudski trenutak već skoro dve hiljade godina! Poznaješ li

neku drugu stabilniju i uticajnu instituciju? Ili hoćeš da svet zauvek propadne u anarhiji? Zar ne vidiš propast oko sebe? Crkva znači utočište; ljudima je potrebno utočište! 'Ceo svet u skloništa!' povikao sam i ja, pokušavajući da se našalim, iako neuspelo. 'Đavo neka vas sve odnese!' urlao je crnac još vatrenije, kao da se u tom trenutku odvijalo takmičenje u tome ko će glasnije da viče. 'I ti si antihrist kao i ovaj raspop! Baciću vas ribama, gadovi ogrezli u bezakonje!' Košarkašu je išlo loše u poslednje vreme. Vraćao se kući siromašniji nego kada je odlazio. Zaista mu je bilo potrebno utočište. Preostalo mu je samo da se moli i noću i danju; ja nisam imao nijednog boga, ali nisam hulio ni na jednog, takođe. 'Vi ste belci, šta vas briga!' nastavio je dugajlija. 'Vama nije potrebna vera! Jeste li ikada pomislili na crnog boga ili na Isusa meleza? Naravno da ne, jer na svetu treba da bude sve po vašem obliku i slično vama! 'Dao bih sve da ti koža pobeli!' viknuo je pastor koji nije mogao da ostane nedorečen. 'Sigurno si barem jednom sanjao da si plav! Licemeru! Misliš li da je biti beo nekakva privilegija!' Do kraja smo se – Sej je skratio priču – pomirili. Odmah smo napravili dobru zabavu, za vreme koje smo sva trojica zajedno i skladno, uspostavili savršen red u svetu."

"Hoćemo li još po jedan konjak?" upitah nakon pauze.

"Poslednji" odobrovoljio se Sej. "Mali, ali plaćamo nemački. Inače, prvo putovanje preko Atlantika je završeno. A o onome što sam preživio sa one strane okeana, trebalo bi mi dve noći da ispričam, a ni tada ne bih uspeo da govorim o svemu..."

"Hoćemo li se ponovo videti?" hteo sam da znam.

"Mislim da hoćemo. Sutra uveče oko osam, dobro?"

Mahnuvši rukom, dao sam mu znak da je to u redu.

Hotelska soba je bila mala i mirna, privlačno mesto za spavanje, samo što me je san obilazio mnogo sati. Susret sa Sejom naveo me je na razmišljanje. Da li je ono što je rekao bila istina?

Nije imao nikakav interes da mi govori koještarije i izmišljotine. Na kraju, piće je plaćano pola-pola. Kategorično je odbijao da ja platim i njegov deo. Postoji veliki broj ljudi koji jedva čekaju da ti se svale na vrat kada sedneš za sto; takvi ne zaobilaze nijednu krčmu na svetu. Sej nije bio jedan od njih. Niti je bilo šta bolesno bilo po sredi. Njegova priča nije proizilazila iz neke uzavrele imaginacije, bar je tako izgledalo. Vreme koje sam imao na raspolaganju, inače izuzetno kratko, nije mi pružalo mogućnost da proverim istinitost jednog tako bizarnog takmičenja, a moram da priznam, nisam previše ni želeo da to učinim. Čak i izmišljena, priča mi se dopadala. I na kraju, nešto mi je govorilo da nije reč ni o kakvoj izmišljotini. U glavi su mi odzvanjale Sejove reči:

"Ostalo je još samo da putujem, da vidim, da čujem, DA SAZNAM. A postoji još jedan razlog..."

Odmah je promenio temu, a ja se nisam usudio da ga upitam o čemu je reč. U svakom slučaju, nešto je krio.

– odlomak –

(S rumunskog prevela Daniela Popov)